

KÖNYVTÁRAINK VÁLSÁGA a kultúra válságához vezet!

Beszámoló a magyar könyvtárak pusztulásáról és arról, hogy miként remélhető a veszteségek pótlása

Elindultunk, hogy könyvtáraink háborúutáni helyzetét feltárhassuk és beszámolhassunk arról: milyen károkat szenvedtek a kultúra eme kincsesházai?

**800.000 könyv —
50 személyes olvasóterem**

Az Egyetemi Könyvtár, gazdag könyvraktárain és hatalmas katalógus-terméin Mátrai László főigazgató vezet végig bennünket.

— Az Egyetemi Könyvtár 4300 kötetes, vesztesége szám szerint: a 800.000-res könyvállomány mellett nem nevezhető nagynak — mondja a főigazgató —, de mivel ezek ma pótolhatatlanok, azért mégis érzékenyen érinti a könyvtárat.

— Sokkal nagyobb baj, hogy szénhiány miatt a könyvtár három év óta csaknem teljesen fűtetlen. Az állisztek és a tisztviselők dermesztően hideg raktárakban és irodákban egészségük veszélyeztetésével hősies munkát végeztek, hogy a könyvtár teljesíthesse feladatát.

— A vizsgára készülő egyetemi hallgatók és kutató munkát végző tudósok számai szorulnak a könyvtár használatára. A kölcsönzés zavartalanul folyik. De nem tudjuk a kellő férőhellyel rendelkező nagy olvasótermet beállítani, éppen a fűtés hiánya miatt. Nagy erőfeszítéssel csak 50 személyes szűkségolvasótermet tudunk nyitva tartani, de ez csupán kis töredékét elégíti ki a nagy szükségletnek. *Ex a szomorú helyzet rendkívül káros hatással van a hallgatók tanulmányi előmenetelére és a komoly tudományos munkásságot csaknem lehetetlenné teszi.*

A mai könyvbeszerezés nehézségei

— Milyen lehetőségek vannak a hiányok pótlására és a könyvállomány korszerű felfrissítésére? — kérdezzük a főigazgatót.

— A két háború alatt és között — válaszolja — jóformán teljesen kiszakadtunk a világ kulturális fejlődési vonalából, mert nem vásárolhattunk szabadon könyveket, főleg politikai okokból. Ennek káros következményeit különösen a természettudományi téren érezzük.

— De most sem tudunk vásárolni, mert a vásárlásra fordítandó pénz rendkívül csekély, a háborúelőtti ószegnek körülbelül 12 százaléka és még ennek is többnyire felét dologi kiadásokra kell költenünk.

Hasonló a helyzet Budapest másik legnagyobb könyvtárában is, a *Fővárosi Könyvtárban*.

— A háború és a vele járó zavaros idők felmérhetetlen károkat okoztak a könyvtárnak — mondja az igazgató. — A nagyértékű keleti gyűjtemény pótolhatatlan része elpusztult.

Sokszázezer könyv veszélyben!

— A többszázezer kötetes könyvanyagot még mindig veszély fenyegeti. Ugyanis a hiányosan beüvegezett és teljesen fűtetlen raktárakban a nedvesség és a fagy lassú, de biztos rongáló hatása alatt állnak a könyvek. A nedvesség szétmállasztja a papírt, a fagy pedig megbontja a kötőanyag ragasztóképességét. Már három télen át ilyen mostoha „légköri viszonyok” közt szinylődtek a könyvek. Ha ez sokáig így tart, akkor további felmérhetetlen károkkal számolhatunk. Pedig, sajnos, nem remélhető, hogy pár éven belül lényegesen javul a helyzet.

További útunk folyamán is mindenütt pótolhatatlan veszteségekről hallunk a könyvtárak vezetőitől. De

talán még nagyobb bajt jelent szakkönyvtáraink nagy részének elavulása, mert ez kulturális elmaradottságunkat vonja maga után.

A *Műegyetem könyvtára* például a korszerű technikai szakkönyvek hiánya miatt nagyrészt elavult. A rohamosan fejlődő technika idejében nem tarthatunk lépést a haladással és így mérnökképzésünket többek között ez is nagyon megnehezíti.

Az *orvosi klinikák szakkönyvtárai* jóformán teljesen elpusztultak és egyéb nehézségek mellett ez is csaknem illuzóriussá teszi mai orvosképzésünket.

Ahol minden elpusztult

Veszteségeinket számlálva, be kell számolnunk olyan könyvtárak teljes pusztulásáról, amelyeket már sohasem pótolhatunk.

Porráégett a világirodalom legjelentősebb budapesti gyűjteménye, a *Baumgarten-könyvtár*, amellyel együtti megsemmisült számos nagy magyar írónak — többek közt *Babits Mihálynak, Kosztolányi Dezsőnek és Tóth Árpádnak* — sajátkezü jegyzeteikkel ellátott könyvtára. — Elégett *Pivány Jenő* 5000 kötetes világhírné angol és amerikai magyar tárgyú gyűjteménye is. Egyetlen ilyen gyűjtemény volt az országban. — A *Külgyminisztérium Könyvtára* az egyik legjobb világpolitikai könyvtár volt. Csak volt. Tűz és víz által pusztult el az ostrom alatt.

A vidéki könyvtárak helyzetéről *Alföldi András* professzor, a közgyűjtemények főfelügyelője tájékoztat bennünket.

— A vidék kulturális helyzete mindig elmaradott volt a fővároséhoz képest — mondja a professzor —, a háború pusztítása ezt még jobban fokozta. A könyvtárak eddig is hiányosak és korszerűtlenek voltak, így a népkönyvtárak is, de kétharmadrészüknél teljes megsemmisülése mégis óriási veszteség. Most mindenről elölről kell kezdenünk. Feladatunk az, hogy minél gyorsabban pótoljuk a veszteségeket és az új népkönyvtárakkal emeljük a legműveletlenebb rétegek kultúrásínvonalát. A célunk, hogy a vidéki szót kitöröljük a falusi és kisvárosi könyvtárak mellől, vagyis a nivókülönbség megszüntetésére törekszünk.

A világ segítségünkre siet

Végül az *Országos Könyvtári Központ* vezetőjével, dr. *Gál István*nal beszélgetünk könyvtáraink problémáiról.

— Legfontosabb feladatunknak tartjuk, hogy *Angliával, Amerikával, a Szovjetunióval és a környező szláv államokkal* felvegyük a legszorosabb kapcsolatot könyvek beszerzése ügyében. Már eddig is történelmi jelentőségű segítséget kaptunk. Az UNESCO-tól kezdve az *amerikai alapítványokig, a British Counciltől a Szovjet, Csehszlovák és Bolgár Akadémiáktól a legmesszebbmenő jóindulatot és segítséget akarást tapasztaltuk és egy év óta egész sereg akció van folyamatban. Az kétségtelen, hogy az egyesült nemzetek teljes támogatása nélkül elképzelhetetlen a magyar könyvtárak korszerű anyaggal való megfelelő ellátása.*

Székely Zoltán